HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]כדאמר רב חסדא וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא ה"נ [א]דאמר אף כתובו וחתומו והבו ליה איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כותבין ונותנין וכן אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כותבין ונותנין:

מתני' [ב]הכותב נכסיו לבניו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר [ב]אינו צריך [ג]הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב [ד]מכר האב מכורים עד שימות [ה]מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב: **גמ'** וכי כתב מהיום ולאחר מיתה מאי הוי הא תנן [ד]מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת התם [ז]מספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי אבל הכא הכי קאמר ליה [ט]גופא קני מהיום פירא לאחר מיתה: רבי יוסי אומר אינו צריך: [ו]רבה בר אבוה חלש על לגביה רב הונא ורב נחמן אמר ליה רב הונא לרב נחמן בעי מיניה הלכה כרבי יוסי או אין הלכה כר' יוסי אמר ליה טעמיה דרבי יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיניה אמר ליה את בעי מיניה אי הלכה אי לא וטעמיה אנא אמינא לך בעא מיניה אמר ליה הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בתר דנפקו אמר ליה היינו טעמיה דרבי יוסי דאמר [ח]זמנו של שטר מוכיח עליו תניא נמי הכי רבי יוסי אומר אינו צריך מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו בעא מיניה רבא מרב נחמן בהקנאה מהו אמר ליה בהקנאה אינו צריך רב פפי אמר איכא אקניתא דצריך ואיכא אקניתא דלא צריך אקנייה וקנינא מיניה לא צריך קנינא מיניה ואקנייה צריך מתקיף לה רב חנינא מסורא [י]מי איכא מידי דאנן לא ידעינן וספרי ידעי שאלונהו לספרי דאביי וידעי ולספרי דרבא וידעי רב הונא בריה דרב יהושע אמר [ט]בין אקנייה וקנינא מיניה בין קנינא מיניה ואקנייה לא צריך ובדוכרן פתגמי דהוי באנפנא פליגי אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא ואמר לי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתנינן לה אמר רבא אמר רב נחמן בהקנאה אינו צריך בין אקנייה וקנינא מיניה בין קנינא מיניה ואקנייה לא צריך בדוכרן פתגמי דהוו באנפנא פליגי: הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו: [כ]איתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב אמר

כדאמר רב חסדא כו'. לקמן בפרק מי שמת דאמר רב יהודה אמר שמואל שכ"מ שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו אם עמד חוזר [לקמן קנג.] ומשמע הא אם מת מקבל מתנה קנה ואע"פ שכתוב קנין בהך מתנת שכיב מרע לא אמרי' שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ומקשינן מינה התם לשמואל דאמר מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין לא ידענא מאי אידון בה דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ושטר של שכיב מרע אינו קונה עד לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה ומשני התם במיפה את כחו ההוא דרב יהודה אמר שמואל ואין הקנין מגרע כח השטר של שכיב מרע שלא הקנה לו אלא ליפות את כחו ואמרינן היכי דמי מיפה את כחו אמר רב חסדא וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא כלומר אינו אלא תוספת בעלמא ליפות את כחו: **הלכה כותבין ונותנין.** לאחר מיתה במיפה את כחו כרבי יוחנן דאמר תבדק והכי מוקמינן ליה בהדיא להא דשמואל במיפה את כחו לקמן במי שמת [קנג.]: **מתני' הכותב נכסיו לבניו.** בריא שרוצה לישא אשה ואינו רוצה לשעבד נכסיו לאשתו פן יפסידו בניו שיש לו מאשתו ראשונה ורוצה לכתוב להם נכסיו לאחר מותו אלא שיאכל פירות בחייו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דמשמע מהיום יהא קנוי לך הגוף לבדו ולאחר מיתה תהא נגמרת המתנה שתאכל גם הפירות לאחר מיתתי אבל בלא מהיום לא נתן להם כלום דאין מתנה לאחר מיתה דבההיא שעתא אין לו חלק בהן שיוכל להקנותן: **ר' יוסי אומר אינו צריך.** לכתוב מהיום וטעמא מפרש בגמרא: **גמ' גט ואינו גט.** דשמא כך אמר מעכשיו יהא גט אם אמות או דלמא מהדר קא הדר ביה ואין גט לאחר מיתה הלכך הויא ספק מגורשת ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט משניהם: **חולצת.** דלמא לא הוי גט: **ואינה מתייבמת.** דלמא הוי גט ונמצא לוקח גרושת אחיו וחייב כרת. והכא נמי הוה לן למימר דמתנת ספק היא ולא קנו. ומשני התם גבי גט לא שייכי בה שתי מתנות כי הכא דנימא מקנת הגט מהיום ומקנתו לאחר מיתה כדאמר גבי מתנת קרקע הלכך מספקא לן אי תנאה הוי כו' כדפרישית אבל הכא איכא לאוקמי תרוייהו שפיר דהכי קאמר ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה וכיון דאיכא למימר הכי לא נתכוין לא לתנאי ולא לחזרה דהכי משמע טפי: **זמנו של שטר.** שכתב בתחלתו בכך וכך בשבת אמר לנו פלוני הוו עלי עדים וקנו ממני לפלוני בני לאחר מיתתי: **מוכיח עליו.** שמאותו זמן התחילה המתנה דאי לא תימא הכי זמן שנכתב בשטר בחנם נכתב אלא ודאי להקנות מאותו היום נכתב. והכי הלכתא כרבי יוסי דאם כתב לאחר מיתה קנה אע"ג דלא כתב מהיום דהא אמר רב הלכה כר' יוסי ואע"ג דאמר בפרק המגרש (גיטין דף פה:) אתקין רב בגיטין מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו הואיל ולא איתמר בהדיא התם בגיטין הדר ביה רב מהא דאמר הלכה כרבי יוסי אלא אתקין אית לן למימר לגבי גט אשה הואיל ואין בו דבר קנין משום הכי הוא דאתקין לרווחא דמילתא משום חומרא דעריות אבל גבי ממונא הלכה כר' יוסי כי י"ל כי לא אמר רב הלכה כר' יוסי אלא בשטר שיש בו קנין. וראינו בדברי הגאונים ז"ל שאמרו הכי נהיגי במתיבתא כר' יהודה אפילו בממון כתקנת רב בגיטין ואילו היתה קבלה בידם כי הלכה כר' יהודה לא היו מניחין הלכה ומפרשין מנהג (ועוד) שלא אמרו כי הלכה אפילו בממון כתקנת רב בגיטין אלא נהגו וי"ל דכיון דחזו דסוגיא דשמעתא לקמן כר' יהודה נהגו כוותיה כן פי' רבינו חננאל גאון ותפוס דברי רבי יוסי גבי ממון דהא ר"נ דהלכתא כותיה בדיני [כתובות יג.] הוא דבעא מרבה בר אבוה אלמא סבירא ליה לר"נ הכי: **בהקנאה מהו.** בשטר שכתוב בו קנין מי פליג ר' יהודה ומצריך למכתב מהיום. ומשום הכי קמבעיא ליה דאיכא למימר דבשטר מתנה בלא קנין פליגי כגון שכתב שדי נתונה לך לאחר מיתה ומסר לו את השטר וכדקיימא לן [קידושין כו.] דקרקע נקנה בכסף או בשטר או בחזקה: **אקנייה וקנינא מיניה לא צריך.** זהו שכותבין בכל שטר שכתוב בו קנין שני קניינין אחד בתחלת השטר וכך אמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו והיינו אקנייה שהקנה לעדים בקנין סודר לזכות לו למקבל מתנה ואחד בסוף השטר וקנינא מן פלוני לפלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל כו' כדאמר לקמן בגט פשוט (דף קסא:) צריך שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה והלכך אם כתוב בראש השטר אקנייה ובסיפא כתוב וקנינא היינו ייפוי כח דמשמע שני קניינין הוא הקנה וגם אנו קנינו ממנו וקנין יתירא הוא ייפוי כח לקנות מהיום אבל אם כתב בראש השטר וקנינא ובסופו אקנייה משמע קנין אחד דפרושי קא מפרש וקנינא מיניה והיאך שהרי הקנה לנו ואמר כך וכך אני נותן לפלוני כן נראה שיטה זו בעיני ועיקר. ואין לפרש שכתב בשטר שני דברים הללו ביחד דאקנייה וקנינא מיניה דא"כ אמאי משוה חילוק בין אקנייה וקנינא מיניה לקנינא מיניה ואקנייה לישוי חילוק בין היכא דכתב שני לשונות קנין להיכא דלא כתב אלא אחד: **דאנן לא ידעינן.** אין רוב חכמים בקיאין בחילוק לשון זה: **וספרי ידעי.** בתמי' דאמרי לכך נתכוונו ולא צריך למכתב מהיום: **ובדוכרן פתגמי.** היינו שטר עדות בלא קנין זכרון דברים ולא זכרון קנין והיינו כר"נ דאמר הקנאה אינו צריך: **אתון הכי מתניתו לה.** בלשון בעיא כדאמרן לעיל בעי רבא מר"נ כו'. והכי קיימא לן דאפילו לרבי יהודה לא צריך לכתוב מהיום בשטר שיש בו קנין: **מתני' הכותב נכסיו לבנו.** הוא הדין לאחר: **לאחר מותו.** היינו מהיום ולאחר מיתה: **האב אינו יכול למכור.** לאחר הגוף והפירות לגמרי מפני שכתובין לבן הגוף מעכשיו ופירות לאחר מיתה: **הבן אינו יכול למכור.** לגמרי בחיי האב: **מפני שהן ברשות האב.** לאכול פירות. אלא בין שניהן יכולין למכרן לגמרי מעכשיו שהאב ימכור פירות והבן ימכור הגוף: **מכר האב.** סתמא מכורין לפירותיהן ללוקח עד שימות האב אבל לכשימות האב יטול הבן גם גוף גם פירות או הוא או הבא מכחו ל"ש מת האב בחיי הבן ול"ש מת הבן בחיי האב שהפירות מכר האב אבל הגוף קנוי לגמרי לבן משעה שכתב לו האב וכשמת הבן ואח"כ האב ויש לו בנים לאותו הבן הן יורשין את כחו: **מכר הבן.** בחיי האב אין ללוקח פירות עד שימות האב שהרי הוא כבן אבל לכשימות האב יש לו מיהת ללוקח גוף ופירות וכגון שהבן קיים אבל מת הבן ואח"כ מת האב פלוגתא היא בגמרא אם קנה לוקח אם לאו: **גמ'** לא

אקנייה וקנינא מיניה לא צריך. פי' בקונטרס אחד בראש השטר ואחד בסוף השטר כדאמר דצריך שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה וקשה דהא אין למדין משיטה אחרונה והא (א) (ט) א"כ למדין דמשום הכי לא מצריכין לכתוב מהיום:

רבי

מסורת הש"ס

(א) לקמן קנג:, (ב) [תוספ' כתובות פ"ח], (ג) [יבמות לו: ב"ק פח:], (ד) גיטין עב. קדושין נט: ס. [תוספ' לגיטין פ"ה], (ה) גיטין עב., (ו) [תוספ' דכתובות פ"ח גיטין עב. וש"נ], (ז) [סנהדרין כט:], (ח) ב"ק פח: יבמות לו:, (ט) ס"א הכא,

◆

גליון הש"ס

גמרא גופא קני מהיום. עי' רשב"א גיטין עב ע"ב ד"ה גרסי' בירושלמי:

◆

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה אקנייה וכו' וקשה וכו' משיטה אחרונה והא על כרחך למדין דמש"ה:

◆

רבינו גרשום

כדאמר רב חסדא. בפרקין דלקמן היינו יפוי כח דכתב וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא כלומר לבר מן המתנה שאני נותן מקנה אני בקנין כדי ליפות כחו: הכי נמי להכי כותבין דאמר אף כתובו כלומר ליפות כחו בעלמא כתבו לו שטר: הלכה כותבין ונותנין. גבי שכיב מרע אפי' לאחר מותו הואיל דבאמירה מקנה: הכותב. בריא כל נכסיו לבנו בין הבנים או לבניו וריבה לאחד ומיעט לאח' דבלשון מתנה רשאי ואינו רוצה שיהא שלו אלא לאחר מיתה צריך לכתוב מהיום ולאחר מיתה דאם לא כתב מהיום הוי שטר לאחר מיתה: ר' יוסי אומר אינו צריך. כדמפרש בגמ': והא תנן האומר לאשה הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה אינו גט. דאין גט לאחר מיתה: ואם מת חולצת. דאינו גט: ולא מתייבמת. דאיכא למימר נפל עליה ריח גט. אלמא דכי האי גונא לא הוי גט מתנה נמי הואיל דאמר ליה מהיום ולאחר מיתה אמאי קונה הא משתכח דההוא שטר מתנה אינה נגמרת אלא לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה: אמר אביי לעולם הוי מתנה היכא דאמר מהיום כו' והתם גבי גט משום הכי אינו גט לאחר מיתה משום דמספקא לן אי ההיא אמירה דקאמר (מהכי) מהיום אי תנאה גמור הוי כלומר מדקאמר מהיום את מותרת לכל אדם והוי גט. או חזרה הוי דאיכא למימר הואיל שאמר לאחר מיתה כלומר מהיום אני נותן לך גיטך כדי שתהא מותרת לאחר מיתתי. ואיכא למימר קודם מיתה חזר בו מאותו גט ואין גט לאחר מיתה ומשום דמספקא לן הכי גבי גט אזלינן לחומרא ואינו גט אבל הכא גבי מתנה גופה של קרקע ושל נכסים קני ליה מהיום ופירא לאחר מיתה והשתא גובה מיהא מחיים הוי וחשיבא מתנה: שזמנו של שטר מוכיח עליו. שכתב בו כך וכך לבריאת עולם בכך בחודש נתן פלוני לפלוני מתנה זו הואיל שהזמן מחיים הוא כתוב מוכיח על השטר וכמאן דיהיב מחיים דמי ולא צריך למכתב מהיום ולאחר מיתה: בעא מיניה רבא מרב נחמן אליבא דר' יהודה דאמר צריך למיכתב מהיום ולאחר מיתה בהקנאה מהו. כלומר אם הקנה לו בקנין מהיום מהו. מי אמרינן הואיל דהקנה לו מחיים קנה ולא צריך למיכתב ליה מהיום ולאחר מיתה. או דלמא אע"ג דהקנה לו מחיים לא סגי דלאו הכי: אמר ליה אם הקנה לו מחיים לא צריך למיכתב ליה מהיום ולאחר מיתה: אקנייה וקנינא מיניה לא צריך. אקנייה שנתנה לו ושוב וקנינא מיניה משמע שתלה המתנה בקנין. כלומר כי היכי דקנינן מחיים מתנה נמי מחיים אי כתב הכי לא צריך למיכתב מהיום אבל אי כתב בה וקנינא מיניה ואקנייה שתלה הקנין במתנה דמשמע דאחר הקנין היתה המתנה אי לא כתב ליה מהיום הוי משמע דמתנה היתה לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה: מי איכא מידי דאנן לא ידעינן. מה בין אקנייה וקנינא מיניה ומה בין וקנינא מיניה ואקנייה וספרי דכתבי שטרות ידעי. והא שום ספרא לא בקיאי בהני מילי: לא צריך. למיכתב מהיום ולאחר מיתה הואיל דכתב ביה קנין כל קנין מחיים הוא לדברי הכל. אלא אי לא כתב ביה קנין וכתב ביה דוכרן פתגמא דהוה באנפנא בכך וכך פליגי ר' יהודה ור' יוסי

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"ח מהל' זכיה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף יח:

קמג ב מיי' שם פי"ב הלכה טו סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנח סעיף א:

קמד ג מיי' שם הלכה יג וסמג שם טור שו"ע חו"מ סי' רנז ס"א:

קמה ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

קמו ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

קמז ו ז מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יד סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעיף ג:

קמח ח ט מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנח ס"א:

◆

מוסף רש"י

וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא. ככל מה דכתוב ומפורש לעיל במנא דכשר למקנייא ביה שריר וקיים, כלומר וקנינא מיניה קנין גמור להוסיף ולייפות כחו לבד המתנה שנתן בעל פה, ולישנא יתירא לייפות כח הוא (לקמן קנב:). **הכותב נכסיו לבניו.** לאחר מותו, צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה. דליהוי משמע גופא מהיום, שלא אהא רשאי למכרם, ופירות לאחר מיתה, ואם לא כתב מהיום אלא לאחר מיתה לא אמר כלום ויירשו אחיו עמו, או אם היה עליו בעל חוב מאוחר לאחר מתנה זו, בעל חוב גובה את חובו (ע"ז לז.). **רבי יוסי אומר אינו צריך.** דלהכי כתיב זמן בשטר לומר מעכשיו תהא מתנה מגופה של קרקע ופירות לאחר מיתה, דאי לא בעי למיתב ליה אלא לאחר מיתה למה כתב זמן בשטר (שם). **הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו.** מהיום ולאחר מותו, שהגוף קנוי לבן מהיום אלא שהאב אוכל הפירות עד יום מותו (ב"ק פח:) שכתב מהיום ולאחר מיתה ואין לאב בהן אלא אכילת פירות בחייו (יבמות לו:). **מכר האב מכורים.** לאכול הלוקח פירות כל ימי חיי האב, שזכה בזכות שהיה לו לזה בהן (שם). **עד שימות.** לוקח אוכל פירות עד שימות האב וכשימות האב הולך הבן ומוציא מיד הלקוחות (ב"ק פח:). **מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט.** מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו, או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום, דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירא לאחר מיתה, אבל הכא ליכא למימר הכי, ואי משום תנאה ה"ל למימר מהיום אם מתי (גיטין עב. וכעי"ז קדושין נט:). **ואם מת חולצת.** שמא אינו גט וזקוקה ליבם, **ולא מתייבמת.** שמא גט הוא והויא ליה גרושת אחיו והרי היא לו בכרת, שאין עליה זיקת יבום (קדושין ס. וכעי"ז גיטין שם) הואיל ולא החזירה (גיטין שם). **טעמיה דר' יוסי לא ידענא.** אמאי קאמר אין צריך (שם). **זמנו של שטר מוכיח עליו.** דמהיום נתן לו את גוף הקרקע והפירות יאכל הוא בחייו, דאם לא נתן לו הגוף מעכשיו למה נכתב זמן בשטר המתנה (שם) דלהכי איכתיב זמן בשטרא לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע שלא יירשו אחיו עמו והפירות לאחר מותו (שם עו:).

◆

רבינו גרשום (המשך)

דר' יהודה סבר הואיל דלא כתב קנין אע"ג דכתב בשטר כמנהג כל השטרות שכתוב בהן זכרון עדות לא סגי אי [לא] כתב בהו מהיום ולאחר מיתה משום דהוה שטר מתנה לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה. ור' יוסי סבר הואיל דכתב ביה זכרון עדות בהדיא סגי משום דזמנו של שטר מוכיח עליו דמחיים הוה: אתון הכי מתניתו לה. בלשון בעיא בעא מיניה רבא מר"נ: אנן בלשון מימרא מתנינן ליה. אמר רב נחמן אם הקנה לו אינו צריך לכתוב מהיום ולאחר מיתה: כתב נכסיו לבנו. שיהא שלו לאחר מיתה הגוף והפירות ועד שהאב חי הפירות של אב מכר האב מכורים הפירות ללוקח עד שימות האב: מת הבן בחיי האב. דלא באו ליד הבן לא קרקע ולא פירות: